

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Бердянського державного
педагогічного університету

_____ Ігор БОГДАНОВ
«03» травня 2024 року

ВИТЯГ

з протоколу № 10 засідання фахового семінару
Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації аспірантки кафедри дошкільної освіти
факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
для проведення попередньої експертизи дисертації
ГРИГОР'ЄВОЇ Наталі Анатоліївни на тему:
«Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки
М.Монтессорі», поданої на здобуття наукового ступеня
доктора філософії (PhD)
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

ПРИСУТНІ:

Члени кафедри дошкільної освіти: УЛЮКАЄВА Ірина Гереевна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету; ЗАЙЦЕВА Лариса Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету; ДОНЧЕНКО Ольга Сергіївна – кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти, заступник декана з навчально-методичної роботи факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету; ЄСЬКОВА Тетяна Леонідівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету; КОТ Надія Андріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти, заступник декана з виховної роботи факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету; ОМЕЛЯНЕНКО Алла Володимирівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету; СЕМЕНЯКО Юлія Борисівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету; СИВОДІД Ксенія Олександрівна – старша лаборантка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Здобувачка: аспірантка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету ГРИГОР'ЄВА Наталя Анатоліївна.

ЗАПРОШЕНІ:

ГУРЕНКО Ольга Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, перша проректорка Бердянського державного педагогічного університету;

СИЧКОВА Яна Олександрівна – докторка технічних наук, професорка кафедри фізики та методики навчання фізики, проректорка з наукової роботи Бердянського державного педагогічного університету;

КРИВИЛЬОВА Олена Анатоліївна – докторка педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету;

ЛИНДІНА Євгенія Юріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри прикладної психології та логопедії, декан факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету;

САМОЙЛЕНКО Інна – аспірантка кафедри прикладної психології та логопедії Бердянського державного педагогічного університету.

Головуючою на засіданні кафедри обрано ДОНЧЕНКО Ольгу Сергіївну – кандидатку психологічних наук, доцентку кафедри дошкільної освіти, заступника декана з навчальної роботи факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Секретарем – КОТ Надію Андріївну, кандидатку педагогічних наук, доцентку кафедри дошкільної освіти, заступника декана з виховної роботи факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Про попередній розгляд дисертаційної роботи ГРИГОР'ЄВОЇ Наталі Анатоліївни на тему «Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Наукова керівниця – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету УЛЮКАЄВА Ірина Герасівна.

Рецензент – ОМЕЛЯНЕНКО Алла Володимирівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Рецензент – СЕМЕНЯКО Юлія Борисівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану Бердянського державного педагогічного університету в межах комплексної теми кафедри

професійної освіти, трудового навчання та технологій (2017-2021 роки) : «Стратегія підготовки компетентнісного фахівця дошкільної освіти» (0115U007064).

Тему дослідження затверджено рішенням вченої ради Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 3 від 03.10.2019 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 31.03.2020 року).

СЛУХАЛИ: повідомлення про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації аспірантки кафедри дошкільної освіти ГРИГОР'ЄВОЇ Наталі Анатоліївни на тему «Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

ВИСТУПИЛИ: поставили запитання головуєча ДОНЧЕНКО Ольга Сергіївна – кандидатка психологічних наук, доцентка; ЗАЙЦЕВА Лариса Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка; ГУРЕНКО Ольга Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка; КРИВИЛЬОВА Олена Анатоліївна – докторка педагогічних наук, доцентка; ЄСЬКОВА Тетяна Леонідівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; КОТ Надія Андріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; ЛИНДІНА Євгенія Юріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка.

З позитивною оцінкою дисертації виступили:

- 1) наукова керівниця – УЛЮКАЄВА Ірина Герасівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри дошкільної освіти;
- 2) рецензент – ОМЕЛЯНЕКО Алла Володимирівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка;
- 3) рецензент – СЕМЕНЯКО Юлія Борисівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка.

Узяли участь в обговоренні роботи ДОНЧЕНКО Ольга Сергіївна – кандидатка психологічних наук, доцентка; ГУРЕНКО Ольга Іванівна – докторка педагогічних наук, професорка; КРИВИЛЬОВА Олена Анатоліївна – докторка педагогічних наук, доцентка; ЄСЬКОВА Тетяна Леонідівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; КОТ Надія Андріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка; ЛИНДІНА Євгенія Юріївна – кандидатка педагогічних наук, доцентка.

УХВАЛИЛИ:

На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувачки, поставлених запитань присутніх і відповідей здобувачки, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації, виступів наукового керівника та рецензентів, прийняли такий висновок щодо дисертаційної роботи ГРИГОР'ЄВОЇ Наталі Анатоліївни «Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі»:

Актуальність теми дослідження та її зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Рецензована дисертація є актуальною у контексті виховання базових якостей особистості, зокрема самостійності, у дітей дошкільного віку, про що наголошується в законодавчо-нормативних документах дошкільної галузі освіти в Україні. З огляду на це зростає значущість дослідження проблеми виховання самостійності в дітей дошкільного віку як основи їх активної життєдіяльності в дитинстві та в майбутньому.

Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану Бердянського державного педагогічного університету в межах комплексної теми кафедри дошкільної освіти (2017-2021 роки) : «Стратегія підготовки компетентнісного фахівця дошкільної освіти» (0115U007064).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

вперше: досліджено та визначено вплив засобів педагогіки М. Монтесорі на виховання самостійності в дітей дошкільного віку; теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено ефективність функціональної моделі виховання самостійності в дітей середнього дошкільного віку з використанням засобів педагогіки М. Монтесорі, яка забезпечує підвищення рівня вихованості самостійності в дітей середнього дошкільного віку, передбачає поетапне упровадження оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання й виховання в закладі дошкільної освіти; реалізується завдяки створенню педагогічних умов (підготовлений дорослий, свобода й ліміти, підготовлене розвивальне середовище);

визначено критерії самостійності дітей середнього дошкільного віку (когнітивний, вольовий, емоційно-мотиваційний, діяльнісний, автономність) та їх показники, виокремлено рівні сформованості самостійності в дітей середнього дошкільного віку в трудовій діяльності (високий, середній, низький);

уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження : «самостійність» «самостійність дітей дошкільного віку», «самостійна діяльність», «виховання самостійності в дітей дошкільного віку», «засоби виховання»;

подальшого розвитку набула наукова ідея щодо виховання самостійності в дітей середнього дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі в трудовій діяльності.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які виносяться на захист. Положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, є достовірними і достатньо обґрунтованими. Наукові положення, здобуті авторкою дисертації, відповідають сформульованим завданням. Методи дослідження як і статистичну інформацію використано валідно.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробленні та апробації діагностичного інструментарію для визначення рівнів вихованості самостійності дітей середнього дошкільного віку в трудовій діяльності; методичних рекомендацій з проблеми виховання самостійності

дітей середнього дошкільного віку для педагогів закладів дошкільної освіти та батьків вихованців («Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі», «Виховання самостійності у дітей дошкільного віку за методикою М. Монтесорі вдома»).

Доведено ефективність педагогіки М. Монтесорі як засобу виховання самостійності в дітей дошкільного віку в трудовій діяльності. Представлені матеріали дослідження можуть бути використані педагогами-практиками закладів дошкільної освіти в процесі виховання базових якостей особистості, зокрема, самостійності, а також викладачами та здобувачами спеціальності 012 «Дошкільна освіта» в контексті фахової підготовки, зокрема в рамках вивчення дисципліни «Теорія і технологія педагогічної системи Марії Монтесорі».

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес комунального дошкільного навчального закладу загального розвитку (ясла-садок) № 34 «Оленка», м. Бердянськ (довідка № 184 від 23.12.2021 року); комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 219 «Ведмедик», м. Дніпро (довідка № 63 від 24.12.2021 року); комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу «Малютко», смт Новопокровка Дніпропетровської області (довідка № 97 від 31.12.2021 року); комунального закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 80, м. Кривий Ріг (довідка № 01-22/26 від 17.01.2022 року), комунального закладу дошкільної освіти № 317, м. Дніпро (довідка № 11 від 20.01.2022 року).

Матеріали дослідження можуть бути використані педагогами-практиками в закладах дошкільної освіти в процесі виховання самостійності в дітей, а також викладачами та здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» в контексті фахової підготовки, зокрема під час вивчення дисципліни «Теорія і технологія педагогічної системи Марії Монтесорі».

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях: міжнародних: «Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти» (м. Рівне, 2020 р.), «Сучасні інноваційні технології в дошкільній освіті» (м. Умань, 2021 р.); всеукраїнських: «Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку» (м. Ніжин, 2020 р.), «Тенденції розвитку дошкільної освіти: молодь і наука» (м. Київ, 2021 р.), «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти» (м. Бердянськ, 2021 р.), «Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації» (м. Луцьк, 2022 р.), «Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи» (м. Житомир, 2022 р.), «Соціальні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти» (м. Запоріжжя, 2023 р.).

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні теоретичні положення й висновки дисертації відображено у 18 публікаціях автора, з них: 6 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук (1 у співавторстві), 1 стаття в зарубіжному науковому виданні, 1

публікація в колективній монографії вітчизняного видання (у співавторстві), 2 статті у спеціалізованому виданні з організації освітньої роботи в закладі дошкільної освіти, 8 тез доповідей у матеріалах науково-практичних міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Григор'єва Н.А., Улюкаєва І.Г. Вітчизняна історіографія педагогічної спадщини Марії Монтесорі. Професійна компетентність фахівців дошкільної освіти: сучасні вектори формування : монографія / за ред. І.Г. Улюкаєвої. Харків : Видавництво Іванченка І., 2021. С. 266-277.

2. Григор'єва Н.А. Ідеї М. Монтесорі щодо ролі і функцій педагога закладу дошкільної освіти та їх використання в умовах реформування вітчизняної дошкільної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Умань : Візаві, 2021. Вип. 1 (5). С. 79-85.

3. Григор'єва Н.А. Передумови створення концепції космічного виховання в педагогічній системі М. Монтесорі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2022. Вип. 2. С. 81-90.

4. Grigorieva N.A. The problem of forming the pedagogical competence of parents in the education of independence in preschool children. *SWorldJournal*. SWorld & D.A. Tsenov Academy of Economics Svishtov, Bulgaria. 2022. Issue 15, Part 2. С. 35-39.

5. Григор'єва Н.А. Реалізація педагогічних ідей М. Монтесорі в практиці зарубіжних і вітчизняних закладів дошкільної освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія : Педагогіка*. 2023. Вип. 13 (31). С. 121-131.

6. Григор'єва Н.А. Теоретичні засади проблеми виховання самостійності у дітей дошкільного віку. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2021. Вип. 1. С. 109-119.

7. Grigorieva N.A., Fedorova S.O., Honchar N.P. Innovation of preschool education : foreign practices and domestic experience of their implementation. *Prospects and innovations of science. Series «Pedagogy»*. Kiev : Publishing Group «Scientific Perspectives». 2021. Issue 5. Part 5. Pp. 36-47.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації :

8. Григор'єва Н.А. Актуальність виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі. *Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти : матеріали III Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І. Поніманської (22 жовтня 2020 р., м. Рівне)*. Рівне : VPM-ПОЛІГРАФ, 2020. С. 36–38.

9. Григор'єва Н.А. Актуальність педагогічної системи М. Монтесорі у світлі виховання самостійності в дітей дошкільного віку. *Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, магістрів та молодих науковців (23 жовтня 2020 р., м. Ніжин)*. Ніжин : Видавництво НДПУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 156–159.

10. Григор'єва Н.А. Використання педагогічної технології М. Монтесорі

в процесі соціалізації дітей дошкільного віку. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (27-28 жовтня 2021 р., м. Бердянськ)*. Бердянськ : БДПУ, 2021. С. 252-256.

11. Григор'єва Н.А. Ідеї М. Монтесорі щодо ролі і функцій педагога закладу дошкільної освіти та їх використання в умовах реформування вітчизняної дошкільної освіти. *Сучасні інноваційні технології у дошкільній освіті : III Міжнародна науково-практична конференція (21-22 травня 2021 р., м. Умань)*. Умань : Візаві, 2021. Вип. 1 (5). С. 79-85.

12. Григор'єва Н.А. Монтесорі-педагогіка в контексті сучасного вітчизняного дошкільця: актуальність і перспективність : *тези доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 квітня 2021 р., м. Київ)*. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021. С. 102-104.

13. Григор'єва Н.А. Особливості сучасного дитинства та їх вплив на розвиток дитини. *Дошкільна освіта: теорія, методика, інновації : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (26 вересня 2022 р., м. Луцьк)*. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2022. С. 63-66.

14. Григор'єва Н.А. Як допомогти дитині стати самостійною, або Опануємо методику Марії Монтесорі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 11. С. 20-26.

15. Григор'єва Н.А. Як розвивати самостійність дитини вдома за методикою Марії Монтесорі. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 12. С. 48-53.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

16. Григор'єва Н.А. Включення особливої дитини в монтесорі-групу. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (25-25 жовтня 2023 р., м. Запоріжжя)*. Запоріжжя : БДПУ, 2023. С. 80-85.

17. Григор'єва Н.А. Інклюзивний потенціал Монтесорі-педагогіки в дошкільній освіті. Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи : збірник наукових праць : в 2-х ч. / за заг. ред. О.О. Максимової, М.А. Федорової. Житомир : ФОП Левковець, 2022. Ч. 1. С. 225-228.

18. Григор'єва Н.А. Проблема війни і миру у філософії та педагогічній практиці М. Монтесорі. *Перспективи та інновації науки. Серія : Педагогіка*. 2024. Вип. 1 (35). С. 125-134.

Оцінка змісту й оформлення дисертації. Дисертація написана науковою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму проведеного авторкою дослідження. Зміст наукової роботи викладено українською мовою в логічній послідовності та доступною для сприйняття, доречно використано наукові терміни.

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота ГРИГОР'ЄВОЇ Наталі Анатоліївни «Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтесорі» є завершеним, самостійним дослідженням, що має наукову

новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», постанови Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2023 року «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», а її авторка ГРИГОР'ЄВА Наталя Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Дисертаційну роботу «Виховання самостійності у дітей дошкільного віку засобами педагогіки М. Монтессорі», подану ГРИГОР'ЄВОЮ Наталею Анатоліївною на здобуття ступеня доктора філософії до захисту.

Головою разової спеціалізованої вченої ради призначити:

докторку педагогічних наук, професорку ГЛАЗКОВУ Ірину Яківну – декана факультету філології та соціальних комунікацій, професорку кафедри іноземних мов і методики викладання Бердянського державного педагогічного університету.

Опонентами призначити:

докторку педагогічних наук, доцентку ПОПОВИЧ Оксану Михайлівну – декана Педагогічного факультету, доцентку кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівського державного університету;

кандидатку педагогічних наук ЛІТЧЕНКО Олену Дмитрівну – старшого викладача кафедри дошкільної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка.

Головуюча на засіданні,
кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного
педагогічного університету

Ольга ДОНЧЕНКО

Секретар засідання,
кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного
педагогічного університету

Надія КОТ

Підписи Донченко Ольги та Кот Надії засвідчують
Начальник відділу кадрів

 Марина ВРУЦЬКА